

міжконфесійних взаємин, які проводять названі інституції на всеукраїнському рівні, також активно прилучається Управління Церкви ІХСОД України.

В своїх рекомендаціях щодо подальшого розвитку свободи релігії в Україні Церква Ісуса Христа Святих останніх днів разом із співпрацюючою з нею Українською Асоціацією релігієзнавців наголошує на необхідності встановлення повної відповідності українського законодавства духу і букві міжнародних правових норм. Законодавство має утверджувати такий розвиток системи релігійної свободи в Україні, щоб це гарантувало рівне правове положення різних релігійних спільнот перед законом, рівні права українських громадян і віруючих іноземців. Воно має захищати не лише право на свободу вибору віровизнання, а й на свободу релігійного вияву, зокрема право поширювати свої погляди без будь-яких перешкод цьому. Обмеженням можуть підлягати лише такі зовнішні вияви релігії, які, згідно зі статтею 9 Європейської Конвенції, «необхідні в демократичному суспільстві». Відтак, відповідно до визнаних європейських норм, не може бути обмеженою законом чи адміністративною практикою й місіонерська діяльність, яка є невід'ємним елементом діяльності кожного мормона.

Підсумовуючи, наголосимо, що Церква мормонів вважає недопустимою дискримінацію будь-якої релігії з будь-якого приводу, зокрема новозасновану конфесійну спільноту чи релігію меншості, які подеколи не визнаються домінуючими або традиційними конфесіями. Вона виступає за те, щоб із врахуванням положень Документу Віденської зустрічі держав-учасників Конференції з безпеки і співробітництва в Європі (1986 р.) релігійні об'єднання влаштовували свою діяльність відповідно до свого віросповідання, мали вільні зв'язки із своїми зарубіжними одновірцями із врахуванням релігійної практики в різних релігійних традиціях. Покійний Президент ЦІХСОД Гордон Хінклі закликав шанувати людей інших, ніж твої, релігійних, політичних та філософських переконань, додавши при цьому, що це не пов'язано «з відмовою від своєї теології». «Визнавайте їх гідність, не відшукуйте їх недоліки. Звертайте увагу на їх сильні сторони й добродійності – так ви знайдете ту силу, яка принесе користь вам самим», - наголошував він. Закликаючи представників інших конфесій приїздити в Солт-Лейк Сіті з метою ознайомлення з діяльністю Церкви мормонів, Г. Хінклі обіцяв: «Ми з радістю привітаємо їх. Ми зробимо все можливе, щоб вони почувалися у нас як дома».

Як бачимо, поява та функціонування Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів історично і логічно пов'язані із релігійною свободою, цінність якої не тільки сповідують члени Церкви, поширюючи її в свідомості інших віруючих і невіруючих людей, а й активно впроваджують в практику їх щоденного життя.

7. Алла БОЙКО. Образ «іншого» та «чужого» в медіапросторі України (на прикладі висвітлення в ЗМІ діяльності Церкви ІХСОД)

Багатоконфесійність, закріплена в Конституції України, і толерантність до різних релігійних груп, яка панує в українському суспільстві, дозволяють кожному громадянину знаходити свій шлях до Бога і публічно виявляти власне світосприйняття й світорозуміння, в тому числі і в засобах масової інформації. Відтак в нашому суспільстві мав би бути наявний інтерес до різних конфесій і релігійних течій, які представлені у медіапросторі держави. Щодо деяких конфесій, а саме, УПЦ КП, УКГЦ, УПЦ МП, мусульман, іудеїв, протестантських церков це певною мірою виправдовується. Але в Україні функціонує чимало релігійних організацій, навколо яких існує так звана інформаційна блокада, певною мірою штучна. Тобто, деякі релігійні організації функціонують поза медійним простором або ж інформація в ЗМІ про їх діяльність недостатня, що часто призводить до різних вигадок, домислів, які стають основою до стереотипізованого сприйняття того чи іншого явища.

Процеси стереотипізації в масовій свідомості є предметом дослідження для багатьох науковців. З релігійного ракурсу цій проблемі присвятила кілька праць Л.Филипович [1], у

плані масових комунікацій вивчали це питання М.Бутиріна [2], Т.Кузнецова [3], інші дослідники [4].

Найчастіше українське суспільство (втім, як і суспільства в багатьох інших країнах світу) отримує інформацію про ту чи іншу конфесію або церкву з медіа. Аудиторія засвоює цю інформацію, стереотипізує і формує своє ставлення до релігійної організації та її представників на основі медійних меседжів. Характер і специфіка існування ЗМІ не передбачає поглибленого роз'яснення тих чи інших процесів, предметів чи явищ, тому й аудиторія часто отримує неповну, фрагментарну, мозаїчну інформацію, яка часто буває свідомо упередженою.

Причин цього явища може бути декілька, але найголовнішими вважаємо: 1) небажання самої релігійної спільноти інформувати суспільство про власні духовні цінності, події своєї історії і діяльності, заходи, благодійність та ін.; 2) відсутність інтересу фахових журналістів до релігії та незацікавленість у висвітленні подій, які не вкладаються у чотирикутник: «політика – економіка – спорт - сенсації». Стосовно висвітлення релігійної тематики у ЗМІ маємо погодитись із комуністом із США Т. Меттінглі, який відзначав наявність у журналістів упередження через брак знань (неможливо розповісти історію, яку не розумієш); упередження у зв'язку зі світоглядом журналіста чи редактора (тяжко висвітлювати тему, коли не розумієш, чому вона важлива для аудиторії), а також ідейну антирелігійність [5]. Або, в українському варіанті, належність до іншої конфесії, яка, попри журналістські стандарти, заважає об'єктивно висвітлювати події і явища.

Розглянемо вищесказане на прикладі функціонування в Україні Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів або, як частіше називають цю релігійну організацію, мормонів. Інтерес професійних медійників до діяльності цієї церкви в Україні можна розбити на три частини: початок 1990-х рр.; 2002 р.; 2010-2012 р.; 2014-2016 рр. Конфесійні засоби масової інформації, зокрема, УПЦ МП і УГКЦ звернули увагу на мормонів ще на початку 1990-х років - часів появи перших представників цієї організації в нашій країні. Реакція на діяльність мормонів у цих медіа була суперечливою, проте негативна конотація переважала – працівники церковних ЗМІ поширювали інформацію, своєрідну стереотипну матрицю, яка зараз є закріпленою у свідомості багатьох людей. Вона складається з таких частин: полігамія серед мормонів-чоловіків; хрищення мертвих; величезні статки представників церкви; політичні і геополітичні амбіції; авторитаризм керівників організації; психологічний тиск на особистість; утаємниченість обрядів і близькість до масонів; має певні відмінності від традиційних релігій у побуті, одязі, поведінці та ін. Тобто, сформувався медійний образ «іншого», в якому підкреслювалась домінанта «чужого».

Другий етап виникнення інтересу до Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів в суспільних українських медіа був в 2002 р. у зв'язку з проведенням зимової олімпіади в Солт-Лейк Сіті. Деякі ЗМІ унікали згадки про мормонів і про той факт, що «біла олімпіада» проходила в столиці штату Юта, переважна більшість мешканців якого є мормонами. Ті ж медіа, в яких цей момент відзначався, найчастіше публікували матеріали, в яких застосували поширені в 1990-х роках стереотипні уявлення про цю релігійну організацію. В цьому плані красномовною є публікація О.Зерняк «Солт-Лейк-Сіті: етюд в олімпійських тонах» на шпальтах «Дзеркала тижня», в якій подається «енциклопедійна» інформація про мормонів і тиражуються вже опубліковані в інших ЗМІ факти, які, вважаємо, стали основою для виникнення стереотипів.

Третім етапом стало відкриття в Києві храму Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів. Ця подія кілька днів була топ-новиною в українських, європейських та американських медіа. Тож інтерес аудиторії задовольняла не лише інформація про храм, а й відомості про вірування, обряди і життя мормонів. Традиційно виступили з критикою діяльності мормонів в Україні найбільші конфесії – УПЦ КП, УПЦ МП, УГКЦ та ін., що спонукало аудиторію цих ЗМІ до знайомства з ідейно-релігійним підґрунтям цієї церкви. Храм став одним із видатних місць Києва: в туристичних довідниках почали писати про нього як про «цікавинку» для туристів.

В цей же період в суспільно-політичних медіа всього світу активно обговорювалась участь в президентських виборах в США кандидата від Республіканської партії Мітта Ромні

за конфесійною належністю мормона. В українських ЗМІ цей факт викликав багато коментарів, в яких на перший план висунулась ідея про геополітичні претензії мормонів і про їх діяльність в нашій державі. Характерно, що Мітт Ромні характеризувався як «мільярдер із необмеженими фінансовими можливостями». Майже відразу ж в деяких ЗМІ з'явилися публікації про статки масонів у США. Втім, інші аспекти життя кандидата у президенти США та членів Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів в ЗМІ майже не обговорювались.

Четвертий етап у висвітленні функціонування Церкви мормонів в Україні припадає на час суспільної кризи і військових подій на Донбасі. Цей етап характеризується збільшенням загального числа публікацій про Церкву Ісуса Христа Святих останніх днів та різкою поляризацією позицій ЗМІ – від активної критики до урівноважених й об'єктивних публікацій (особливо тих, в яких висвітлюються інфоприводи). Так, певна кількість церковних і проросійських налаштованих медіа виступають із критикою мормонів, їх діяльності на пострадянському просторі, оприлюднюють статті під рубриками «антисектанська пропаганда» та ін. В такий спосіб журналісти намагаються сформуванати образ «іншого», «чужого», який є складовою маніпулятивних комунікативних технологій.

Вважаємо за необхідне акцентувати увагу на певних гранях образу мормона, який формується в реальності і в деяких ЗМІ. Це – громадянин США, говорить англійською або з англійським акцентом, сім'янин, заможний, одягнений підкреслено охайно, доброзичливо посміхається, не вживає алкоголь, наркотики, каву, чай, не палить тютюн та ін. Об'єктивних рис для створення негативного образу не вистачає. В такому випадку, за правилами маніпулятивних технологій, застосовується перебільшення, хибна інтерпретація ситуації, обман та ін. В ЗМІ з'являються публікації, в яких наголошується на тому, що мормони: «Це – витворена людською гордістю власна релігія, замаскована за її численними “невинними” і навіть “милозвучними” та “наукоподібними” назвами: спіритизм, астрологія, плабізм, хіромантия, екстрасенсорика, полтергейст, біополе, контактерство, гіпноз, космічна енергія, неопізнані літаючі об'єкти та багато інших». Найчастіше в таких ЗМІ концептуальними є вже заголовки: «Небезпека мормонів»; «Мормони на Україні – нова орда на православ'я»; «Некрофілія по-мормонськи: гареми мертвих українок» та інші. В такий спосіб у медіа створюється упереджений образ представників Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів, який стає основою для виникнення негативних стереотипів.

Втім, в 2014-2016 роках, в період переосмислення багатьох засад існування українського суспільства, в ЗМІ почали з'являтися публікації, в яких спостерігається спроба об'єктивного висвітлення громадської діяльності представників Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів, роз'яснити аудиторії засади вірувань, способу життя мормонів, характер спілкування їх у своїй церкві та в суспільстві. Звернемось до заголовків медіа-матеріалів такого плану: «Миколаївські мормони відкрили двері для всіх бажуючих»; «Мормони провели в Києві зустріч з місцевими жителями під гаслом «Міцна сім'я -- міцне суспільство»; «Як роблять бізнес мормони»; «Мормони дають 1, 2 млн. \$ для постраждалих з Донбасу» та ін. Без сумнівів, така інформація сприяє не лише інтересу до Церкви мормонів, але й позитивному ставленню до цієї релігійної організації.

Уявлення про певні церкви формуються в процесі комунікації, проте на прикладі Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів змушені констатувати, що комунікація дуже часто має однобічний характер. Інформації про цю Церкву замало, що й призводить зрештою до викривлення образу мормонів.

І хоча в Україні розповсюджується журнал «Ліягона», який виходить в паперовому і електронному варіантах, є україномовні блоги окремих представників цієї церкви, сторінки в соціальних мережах тощо, ці медійні форми популярні лише серед мормонів. Масова аудиторія споживає інформацію, яку надають суспільно-політичні ЗМІ. Тож, вважаємо, що необхідний діалог, до якого мають йти представники нетрадиційних для України релігійних організацій і аудиторія медіа.

Неприйняття релігії, вірувань, способу життя, культури «іншого», формування стереотипизованого образу «чужого» в медіа і в громадській думці призводить до збіднення

власної культури, до відсутності діалогу, до ксенофобії і релігійної нетерпимості, яка шкодить процесам існуванню суспільства.

Джерела

1. Филипович Л. Стереотипи в релігійній сфері: різноманітність змістів і одноманітність форм. // Університетські наукові записки. - 2009. - № 3. - С. 419-423. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2009_3_75
2. Бутиріна М. Стереотипи масової свідомості: особливості формування та функціонування у медіа середовищі. – Дніпропетровськ: «Слово». – 2009 .
3. Кузнецова Т. "Свій"/"чужий" у текстовому просторі ЗМІ. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2153>
4. Телебачення спецоперацій. Маніпулятивні технології в інформаційно-аналітичних програмах українського телебачення: моніторинг, методи визначення та засоби протидії. Рекомендації щодо принципів відкритої редакційної політики телеканалів / Н. Л. Лігачова, С. М. Черненко, В. Ф. Іванов. – К. : Телекритика, Інтерньюз-Україна, 2003.
5. Меттінглі Т. Влучити в ціль. Розділ із книги «Біла пляма». Перекладено з англійської асоціацією «Новомедіа», 2009 р. Blind spot: when journalists don't get religion / edited by Paul Marshall, Lela Gilbert, Roberta Green Ahmanson. – New York: Oxford University Press, 2009. – 220 Режим доступу: <http://ru.telekritika.ua/news/2009-06-05/46055>

9. Андрій ТИЩЕНКО. Вплив харизматичних рухів на соціально-духовну сферу суспільства (на прикладі «Нового Покоління»)

В своїй статті ми прагнемо проаналізувати специфіку та напрямки соціальної та євангелізаційної діяльності харизматичних церков на прикладі церкви «Нове покоління», розглянемо деякі особливості поглиблення інтеграції харизматів в українське суспільство.

На сьогоднішній день харизматичні церкви в Україні, тримаючи високі темпи, продовжують свою активність, в якій тісно переплітаються євангелізаційна і соціальна, політична і економічна діяльність. Спостерігається активне включення представників харизматичного руху майже в усі сфери суспільного життя країни, «харизматичний рух і репрезентовані ним харизматичні церкви стрімко еволюціонують в напрямку подальшої адаптації до наявного суспільно-політичного контексту» [2. - С.23].

Харизматичні церкви є об'єктом постійних релігієзнавчих рефлексій. Дослідженню їх діяльності, як неорелігійних утворень, присвячені наукові доробки Н.Дудар, В.Єленського, Ю.Наріжного, О.Спис, В.Титаренко, П.Павленка, О.Пашинського, Л.Филипович та ін.

Сучасні умови існування українських християн є досить специфічними. З-поміж інших виділимо наступні: по-перше, постмодернізаційні процеси, що відбуваються у суспільстві й зачепили саме християнство, яке відчуває необхідність пристосування до нових вимог часу; по-друге, збільшення кількості релігійних напрямків призвело до їхньої конкуренції між собою на релігійному ґрунті; по-третє, ситуація, пов'язана з харизматичними церквами, ускладнюється через особливості сприйняття громадськістю цього руху. Важко долається наслідок радянської ідеології й розуміння їх виключно як сектантів. Крім того, діяльність деяких окремих харизматичних пасторів, тиражована ЗМІ, здатна кинути тінь недовіри на всі харизматичні церкви.

В Україні нині діють такі об'єднання церков харизматичного напрямку та незалежні громади, як Церква Повного Євангелія, Церква Живого Бога, Джерело життя, Українська християнська євангельська Церква, Духовний центр «Нове покоління» християнських Церков України, Духовне управління Церков євангельських християн, Об'єднання незалежних харизматичних християнських церков України Повного Євангелія та ін.

Етноконфесійна специфіка українських харизматичних церков має прояв і в діяльності цих релігійних суб'єктів. Вона не є такою, що цілковито спрямована на задоволення особистих інтересів прозелітів, а відстоює загально християнські цінності. Так, на засіданні Ради Євангельських протестантських церков України глави цих церков спільно виступили на захист моральності в суспільстві. Євангельські церкви, які взяли участь у роботі Ради Євангельських протестантських церков України, запланували на наступне спільні заходи, спрямовані на утвердження в українському суспільстві сімейних цінностей та